

Karl Kautsky: I vilken mån är *Kommunistiska Manifestet* föråldrat?

(Första utgåva 1903 – Reviderad utgåva 1906)

[Detta förord skrevs till den polska upplaga av Kommunistiska Manifestet som gavs ut i Kraków 1903. Den tyska utgåvan publicerades i Leipziger Volkszeitung (en av SPD-vänsterns viktigaste tidningar) i juli 1904. Här översatt från den engelska versionen i Witnesses to Permanent Revolution, Chicago: Haymarket Books 2011, s 171-185. Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

Följande anmärkningar skrevs på inbjudan av de polska kamraterna, som förord till en ny polsk utgåva av *Kommunistiska Manifestet*, och publicerades därför första gången på polska.¹

Nästan 60 år har gått sedan *Kommunistiska Manifestet* skrevs. 60 år med ett produktionssätt som mer än något tidigare produktionssätt innebär en ständig omvälvning av det gamla och en ständig brådska och jakt på det nya. Det har varit 60 år av genomgripande politiska och sociala omvälvningar, inte bara av Europa utan hela jordklotet. Dessa 60 år kunde naturligtvis inte passera utan att påverka *Kommunistiska Manifestet*. Ju mer det på ett riktigt sätt förstod sin tid och stämde med den, desto mer måste det bli föråldrat och bli ett historiskt dokument som vittnar om sin egen tid men inte längre kan vara bindande för det nuvarande.

Men, och detta bör betonas, det gäller bara vissa delar, nämligen där den praktiska *politikern* talar till sina *samtida*. Inget vore mer felaktigt än att stämpla hela *Kommunistiska Manifestet* som bara ett historiskt dokument. Tvärtom är de *principer* som utvecklas i det, den *metod* det leder oss fram till och den *karaktisering* det i några få penseldrag ger oss av det kapitalistiska produktionssättet, idag mer giltiga än någonsin. Hela den faktiska utvecklingen, såväl som alla teoretiska analyser av perioden sedan *Manifestet* skrevs, är en enda obruten rad av bekräftelser av dess grundläggande begrepp. Aldrig har den princip varit mer allmänt accepterad än att alla hittills existerande (civiliserade) samhällens historia är en historia av klasskrig, och aldrig har det stått klarare att vår tids stora drivkraft är klasskampen mellan bourgeoisien och proletariatet.

Men varken proletariatet eller bourgeoisien är längre exakt desamma som de var för sex decennier sedan. Även om *Manifestets* beskrivning av dem är distinkt och träffsäker, och trots att den än idag utgör den mest lysande och genomgripande beskrivning som ryms inom så snäva ramar, så stämmer den i vissa avseenden inte längre.

När *Kommunistiska Manifestet* kom ut var proletariatets mest slående kännetecken dess förnedring, dess sjunkande löner, förlängningen av arbetsdagen, dess fysiska och ofta moraliska förfall, kort sagt dess misär. Av de tre stora klasser som utgjorde folkets stora majoritet – bönderna, småbourgeoisien och lönearbetarna – befann sig den sistnämnda i alla avseenden på botten. De var fattiga, förtryckta och hjälplösa. Med undantag för England placerade sig lönearbetarna både till antalet och ekonomisk betydelse under de två andra klasserna. För de flesta opartiska betraktare var arbetarklassen bara föremål för medömkan. Det krävdes därför Marx' och Engels' hela ekonomiska och historiska kunskaper och all deras skarpsinne för att i proletariatets klasskamp upptäcka den starkaste drivkraften för de kommande årtiondenas samhällsutveckling. Och det vid en tidpunkt då de stora utopikernas efterföljare fortfarande betraktade proletariatet som en hjälplös massa, vars befrielse bara kunde komma från de högre klasserna. På den tiden väntade sig revolutionärer att allt skulle komma från något som kallades "folket", det vill säga i grund och botten småbourgeoisien och bönderna. Massan av lönearbetare var ett bihang till småbourgeoisien och bönderna och var intellektuellt, socialt och ofta ekonomiskt beroende av dem.

¹ Kautskys inledning till 1903 års utgåva. Togs bort från 1906 års förord till *Kommunistiska Manifestet*.

Idag är proletarietets ställning en helt annan. Förvisso är det fortfarande underkastat kapitalets utarmning, precis som det var för 60 år sedan, och än idag strävar kapitalet efter att sänka lönerna, förlänga arbetsdagen, ersätta arbetare med maskiner, tränga undan arbetande män med kvinnor och barn, och på detta sätt bryta ner proletarietet. Men ”även förbittringen ökar hos den ständigt växande arbetarklassen, som samtidigt skolas, sammansvetsas och organiseras genom det kapitalistiska produktionssättets egen mekanik.”² Efterhand som proletarietets olika skikt, det ena efter det andra, lär sig att övervinna kapitalismens nedbrytande effekter, blir dess motstånd hela tiden intensivare.

Böndernas och småbourgeoisins situation är en helt annan. Medan ett allt större antal proletärer sedan flera årtionden har förkortat sin arbetstid och ökat sina löner, har hantverkarnas och småböndernas arbetstid varit densamma eller till och med utökats till den fysiska uthållighetens gräns. Deras arbete blev allt intensivare och deras levnadsstandard närmar sig alltmer existensminimum. Medan arbetarklassen har lärt sig hur den ska ställa upp ett allt starkare försvar, ett allt bättre skydd för kvinnor och barn som anställs inom storindustrin, så tvingas däremot hantverkare och lantbrukare alltmer och allt hårdare utnyttja både sina egna och andras kvinnor och barn.

Hand i hand med denna ekonomiska förvandling går en intellektuell och politisk omvandling. För 100 år sedan överträffade de små handelsmännen avsevärt alla andra folkliga klasser i fråga om intelligens, självtillit och mod. Idag utvecklar proletariet energiskt dessa dygder medan de små handelsmännen har blivit urtypen för inskränkthet, inställsamhet och feighet. För 100 år sedan utgjorde småbourgeoisien fortfarande den demokratiska oppositionens och den borgerliga radikalismens kärna, som förklarade krig mot slott, tron och altare och fred åt stugorna. Idag har småbourgeoisien blivit reaktionens elitförband, livvakt åt dem i slotten, på tronen och bakom altaret, från vilka de söker räddning från det elände som den ekonomiska utvecklingen har kastat in dem i.

En liknande sak har hänt bönderna.

Nu finns det bara *en* enda klass i befolkningen [i de kapitalistiskt utvecklade länderna – denna regel gäller inte för Ryssland]³ – som med all sin styrka står för social utveckling, och det är proletarietet. Men som tur är för den sociala utvecklingen beledsagas alla dessa omvandlingar av en fullständig förändring av styrkeförhållandena. När *Kommunistiska Manifestet* skrevs levde den stora majoriteten av befolkningen (i Frankrike och Tyskland mellan 70 och 80%) fortfarande på landsbygden. I städerna dominerade småbourgeoisien. Idag utgör stadsbefolkningen majoriteten i alla industriellt utvecklade länder i Europa, och i städerna dominerar proletarietet. Dessutom har dess ekonomiska betydelse vuxit ännu mer än dess andel av hela befolkningen. För 100 år sedan tillfredsställde den kapitalistiska industrin, speciellt på den europeiska kontinenten, fortfarande framförallt efterfrågan av lyx, och producerade silkesmaterial, mattor, porslin, papper, etc. För 60 år sedan baserade sig det ekonomiska livet huvudsakligen på hantverk och lantbruk. För närvarande beror ett lands ekonomiska betydelse och välstånd först och främst på dess kapitalistiska storindustrier, som inte producerar lyxvaror utan istället varor för masskonsumtion och livsförnödenheter. En modern stat kan klara sig utan bönder och hantverkare, vilket exemplet England visar, men den kan inte existera utan kapitalistiska industrier och motsvarande transportmedel.

[Proletarietet växer också jämsides med storindustrin och masstransportmedlen. Det är redan det starkaste befolkningsskiktet i rent numerära termer. Inom den tyska industrin var lönearbetarna 1882 för första gången 66%, det vill säga *två tredjedelar*, av de förvärvsarbetande. Redan 1895 var de *tre fjärdedelar* av alla förvärvsarbetande.

Idag är ett lands hela ekonomiska liv beroende av dem. Inom dess led finns det till och med ett allt större antal vars livsvillkor och arbetsförhållanden är bättre än småhantverkare, -köpmän och

2 Marx, *Kapitalet*, band 1, kapitel 24, stycke 7, ”Den kapitalistiska ackumulationens historiska tendens”, på marxists.org.

3 Tillagt i 1906 års utgåva.

-bönder.

Situationen för många skikt av egendomslösa arbetare är idag bättre än vida kretsar av besuttna personer, det vill säga sådana som äger sina egna produktionsmedel.⁴

Man kan inte längre säga, som *Manifestet* gjorde, att

Den moderne arbetaren ... sjunker ned, i stället för att höja sig i samband med industrins framsteg, allt djupare under villkoren för sin egen klass. Arbetaren blir fattiglapp och fattigdomen utvecklar sig ännu fortare än befolkningen och rikedomerna.⁵

Således har proletariatet idag en ställning som är en helt annan än för 60 år sedan. Förvisso måste man betrakta saker och ting på ett märkligt sätt för att tro, att som ett resultat av dessa förändringar proletariatets *fiendskap* mot *kapitalet* har dämpats. Tvärtom. Å ena sidan har proletariatet, såväl som alla andra klasser, idag bättre tillgång till kulturens fördelar än under tidigare sekel eller till och med decennier. Produktivkrafterna har befriats av kapitalismen, och deras enorma tillväxt har inte kunnat undgå att påverka arbetarklassen. Om vi jämför många proletära skikts villkor med *småbourgeoisien* och *småböndernas* villkor kan vi tala om en förbättring, men i förhållande till sina utsugares, *kapitalistklassens*, situation försämras arbetarnas situation helt klart och snabbt. Under kapitalets styre har arbetsproduktiviteten och det samhällseliga välståndet ökat enormt, men den andel som proletariatet får av det är mycket mager jämfört med de rikedomar som kapitalistklassen har lagt beslag på. Proletariatets villkor försämras jämfört med kapitalistklassens levnadsstandard och med kapitalackumulationen. Dess andel av de produkter som dess slit ger upphov till minskar, och utsugningen ökar hela tiden. Alla framsteg som det ändå har gjort har erövrats i kamp mot kapitalet, och arbetarna kan bara bevara dem med hjälp av ständig kamp. På detta sätt blir inte bara proletariatets förnedring utan också dess upphøjelse, inte bara dess nederlag utan också dess segrar, källa till en fortsatt och ökande ilska mot klassfienden. Kampformerna förändras och blir intensivare. Isolerade handlingar i vild förtvivlan ersätts av planerade handlingar av stora organisationer, men motsättningarna finns kvar och blir allt hårdare.

Precis som proletariatet har även industribourgeoisien genomgått en omvandling under de senaste 60 åren. När *Kommunistiska Manifestet* publicerades hade den klassen just avskaffat spannmåls-lagarna, det sista hindret för dess makt i England, och på den europeiska kontinenten stod den inför behovet av en revolution för att underordna den politiska makten under sina egna mål.

Den stod i fientlig motsättning till de krafter som allra tydligast förtryckte den stora majoriteten av befolkningen – prästerskapet, adeln, monarkin och storfinanserna. Den omhuldade fortfarande stora politiska mål och ideal, som till och med gav den en sorts etisk idealism. Den trodde fortfarande att bara spillrorna efter feodalismen stod i vägen för ett allmänt välstånd, och att det när de väl röjts undan skulle inledas en period av utbredd lycka.

Revolutionen 1848 gav upphov till stor besvikelse och avslöjade de klassmotsättningar som den ekonomiska utvecklingen, som vi har sett, hela tiden förvärrade. Således drevs industribourgeoisien och dess anhängare in i reaktionens led. Den lyckades inte uppnå absolut makt någonstans i Europa. Den försökte erövra den politiska makten med hjälp av småbourgeoisien och proletariatet, och bevara sitt herravälde med hjälp av de samhällskrafter mot vilka den hade mobiliserat demokratin. Till detta bör tilläggas att industrin via börserna alltmer har kapitulerat inför storfinanserna, som alltid har varit antidemokratisk och gynnat statens absoluta makt.

Kommunistiska Manifestet kunde fortfarande förkunna:

I Tyskland kämpar det kommunistiska partiet tillsammans med bourgeoisin så snart den uppträder revolutionärt, mot den absoluta monarkin, den feodala jordegendomen och

4 Också tillagt i 1906 års utgåva.

5 Marx/Engels, *Kommunistiska Manifestet*, på marxistarkiv.se, s 10.

småborgerligheten.⁶

Idag kan vi inte tala om en revolutionär bourgeoisie någonstans [möjligen med undantag för Ryssland.]⁷

Men det är inte bara bourgeoisien och proletariatet som idag i vissa avseenden är annorlunda jämfört med vad de var vid tiden för *Kommunistiska Manifestet*. Inte heller utvecklingen har gått exakt som det hade förväntat. Förvisso har den grundläggande ekonomiska utvecklingen följt den väg som *Manifestet* så tydligt skisserade, och det det säger i detta avseende är klassiskt än idag. Men den politiska utvecklingen har gått på ett annat sätt än vad man kunde förutsäga på den tiden.

Marx och Engels var väl medvetna om det faktum att arbetarklassens tillstånd vid den tiden, speciellt i Tyskland, gjorde att den inte kunde erövra den politiska makten och behålla den. Men de förväntade sig att den stundande borgerliga revolutionen, som de trodde skulle äga rum i Tyskland tidigare än någon annanstans, skulle ta en inriktning som liknade den engelska revolutionen på 1600-talet och den franska på 1700-talet. De förväntade sig att den ända från början skulle vara den revolutionära bourgeoisins rörelse mot absolutism och feodalism, men de hoppades att de proletära elementen under dess fortsatta utveckling mer och mer skulle inse och utveckla sin fiendskap mot bourgeoisien, och att revolutionen skulle stärka proletariatets inflytande och få det att snabbt intensifieras och mogna. Ty under en revolution går all utveckling mycket snabbt, på fem år går en revolutionär klass lika mycket framåt som den annars skulle göra på ett sekel. Således skulle den borgerliga revolutionen omedelbart följas av en proletär revolution, och proletariatet skulle inte erövra den politiska makten som resultatet av en kupp, utan efter år, kanske decennier, av revolutionära strider.

Kommunistiska Manifestet säger i detta avseende:

Kommunisterna riktar sin huvuduppmärksamhet mot Tyskland, eftersom Tyskland står på tröskeln till en borgerlig revolution, och eftersom det fullbordar denna omvälvning under mer framskridna betingelser för den europeiska civilisationen över huvud taget och med ett långt mer utvecklat proletariat än England på 1600-talet och Frankrike på 1700-talet, *kan den borgerliga tyska revolutionen bara vara det omedelbara förspelet till en proletär revolution.*⁸

Som vi vet förverkligades inte dessa förhoppningar. De förverkligades inte just därför att revolutionen 1848 ägde rum ”under mer framskridna betingelser för den europeiska civilisationen” än revolutionerna 1640 och 1789.

Det var krig som tvingade de engelska och franska revolutionernas halvt proletära och halvt småborgerliga element i förgrunden och gjorde det möjligt för dem att tillfälligt gripa makten – ett krig på liv och död som revolutionen tvingades föra och under vilket den kunde hålla ut bara tack vare arbetarnas karakteristiska likgiltighet både för sina egna liv och för de välbärgade klassernas egendom. I England var det parlamentets långa krig mot Charles I:s feodala arméer, och i Frankrike var det kriget mot Europas förenade monarker, som också varade i flera år.

Men revolutionen 1848 framkallade inte något krig. Regeringarna störtades inte av ett utdraget inbördeskrig. Det räckte med en enda dags strider på barrikaderna för att få regeringarna att falla samman i Paris, Wien och Berlin. Och eftersom revolutionen sträckte sig över hela Europa fanns det ingen utländsk makt att förklara krig mot. Till att börja med höll det absolutistiska Ryssland tyst.

Men medan revolutionens feodalt absolutistiska fiender 1848 var mycket svagare än på 1600- och 1700-talen, så var proletariatet mycket starkare. Under februaridagarna i Paris fick det omedelbart en dominerande ställning. Istället för en strid på liv och död mot monarkin och adeln, för vilken det

⁶ *Ibid*, s 22.

⁷ Tillagt i 1906 års utgåva.

⁸ Marx/Engels, *Kommunistiska Manifestet*, på marxistarkiv.se, s 22. Kautskys kursivering.

hade blivit nödvändigt att mobilisera proletariatet och i sista hand underkasta sig dess inflytande, tvingades bourgeoisien omedelbart inleda en kamp på liv och död mot proletariatet självt. I detta syfte vände sig bourgeoisien till den alldeles nyligen besegrade statsmakten och dess armé för hjälp, och alltså underkastade den sig i slutänden ännu en gång dess ok.

Junistriderna var en katastrof för revolutionen 1848. De inledde en ny historisk epok. De markerade det ögonblick då bourgeoisien fullständigt upphörde att vara en revolutionär klass i politisk mening, och de avslutade de borgerliga revolutionernas tidsperiod, åtminstone i Västeuropa. Jag ska inte här diskutera i hur stor omfattning det gäller för Ryssland, där bönderna och de intellektuella spelar en helt annan roll än i Västeuropa. Sedan juni 1848 är det i Västeuropa inte längre möjligt med en borgerlig revolution som ett förspel till en proletär revolution. Nästa revolution kan bara vara proletär.

Och även i Ryssland kan initiativen till en revolution bara utgå från industriproletariatet, även om det ännu inte innebär att det dominerar ensamt.

Men allt detta har givit arbetarrörelsen en helt annan roll än vid den tidpunkt då *Kommunistiska Manifestet* skrevs.

Vi kan inte längre förvänta oss att det är genom att en borgerlig revolution blir permanent och växer utöver sina egna gränser och utvecklar sig själv till en proletär revolution som arbetarklassen ska stärkas och höjas till en ställning som gör att den kan erövra och behålla den politiska makten. Detta mognande och stärkande måste ske *utanför* och *före* revolutionen. Proletariatet måste ha nått en viss utvecklingsnivå innan det överhuvudtaget är möjligt med en revolution. Revolutionen måste äga rum med hjälp av fredliga metoder, inte krig – om man kan uttrycka sig så motsägelsefullt som att skilja mellan krigiska och fredliga klasskampsmetoder. Gradvis får nu arbetarskydd, fackligt arbete, organisering av kooperativ och allmän rösträtt en helt annan betydelse än under perioden före juni 1848.

Det som för 60 år sedan ännu var dolt i totalt mörker står idag helt klart. Tack vare detta faktum tror sig många närsynta mullvadar, som ihärdigt gräver efter daggmask, ha en helt överlägsen överblick och klarsynthet jämfört med *Kommunistiska Manifestets* mästare, och tycker till och med synd om deras intellektuella misstag. Men faktum är att det inte fanns några socialister och revolutionärer som förstod den nya situationen snabbare än Marx och Engels.

De var de första som insåg att den revolutionära perioden var slut, åtminstone för den närmaste framtiden. Det var Internationalen⁹ som för första gången systematiskt försökte främja en facklig organisering på den europeiska kontinenten. Marx *Kapitalet* var den första text som gav en teori för att ge lagligt skydd för arbetarna, och på 1860-talet deltog Internationalen energiskt i rörelsen för allmän rösträtt i England.

Inte bara de *metoder* med vilka arbetarklassen mognar, utan också *utvecklingstakten* måste förändras som en konsekvens av den nya situationen. Revolutionära impulser ersattes av en fredlig och laglig utveckling i snigelfart, som är alltför långsam för en hetlevrad själ.

Således har en del saker lett till andra resultat än vad *Kommunistiska Manifestets* författare förväntade sig när de skrev det. Men de var de första som insåg den nya situationen, och de gjorde det med hjälp av de principer och metoder som de hade utvecklat i sitt *Manifest*. I sig själv var den nya situationen en bekräftelse av dessa principer, om än i en annan form än vad de förutspådde. Om lagligt skydd av arbetarna och fackföreningsorganisationer under de efterföljande decennierna fick en betydelse som det var omöjligt att inse 1847, så berodde det bara på att några månader efter att *Manifestet* hade publicerats, ledde klassmotsättningarna mellan bourgeoisien och proletariatet till att bourgeoisien påverkades på ett sätt som ingen misstänkte före februari 1848. Det berodde därför

9 Arbetarnas internationella förbund, eller Första internationalen (1864-1876).

också på det faktum att skildringen av dessa motsättningar i *Kommunistiska Manifestet* redan visade sig sannare för sin egen tid än vad dess författare hade antagit.

Väldigt få av de som spelar rollen av ”kritiker” av *Manifestet* misstänker dessa samband. Av det faktum att en snabb och stormig utveckling ersattes av en ”fredlig” och gradvis utveckling, och att klasskrigets revolutionära metoder ersattes av lagliga metoder, drar de slutsatsen att fiendskapen mellan bourgeoisien och proletariatet antingen inte existerar alls eller hela tiden minskar. De förespråkar samarbete mellan den liberala bourgeoisien och proletariatet, och i den mån de är socialister hänvisar till den mening i *Manifestet* som säger:

I Tyskland kämpar det kommunistiska partiet *tillsammans med bourgeoisin* så snart den uppträder revolutionärt, mot den absoluta monarkin, den feodala jordegendomen och småborgerligheten.¹⁰

[Denna mening, hävdar man, godkänner en politik att bilda ett demokratiskt block för att erövra regeringen (*die Politik des demokratischen Regierungsblocks*) och den socialistiska ministerpolitik som praktiseras av vissa socialistiska fraktioner i Frankrike och Italien, och förespråkas överallt av företrädare för denna ”nya metod”. Här har vi en marxistisk ”dogm” som försvaras med i sanning dogmatisk fanatism just av den ”kritiska” socialismens förkämpar.]¹¹

Men vi har sett, att i den mån vi talar om ”misstag” i *Manifestet* och anser det vara nödvändigt med kritik, så måste den börja just med ”dogmen” att bourgeoisien är revolutionär i politisk mening. Själva det faktum att revolution under de senaste 50 åren har ersatts av evolution, uppstår ur det faktum att det inte längre finns någon *revolutionär bourgeoisie*. Med orden ”kämpa tillsammans med bourgeoisien” menade Marx och Engels dessutom något helt annat än vad de nutida minister-socialisterna menar.¹² ”Centralledningens hänvändelse till [kommunistiska] förbundet” från mars 1850 behandlar kommunisternas inställning till den borgerliga demokratin, som man på den tiden förutsatte skulle ställa sig i ledningen för staten vid ett nytt revolutionärt utbrott. För att citera:

För ögonblicket, då de demokratiska småborgarna överallt är undertryckta, predikar de på det hela taget enighet och försoning för proletariatet, räcker det handen och strävar efter att skapa ett stort oppositionsparti, som skall omfatta alla schatteringar inom det demokratiska partiet, d.v.s. strävar efter att insnärja arbetarna i den partiorganisation, där de allmänt socialdemokratiska¹³ fraser är förhärskande, bakom vilka småborgarna döljer sina särskilda intressen ... och i vilken proletariatets bestämda fordringar för fridens skull inte får föras till togs. En sådan förening skulle enbart vara till småborgerlighetens fördel och helt och hållet till proletariatets nackdel. Proletariatet skulle förlora hela sin självständiga, mödosamt förvärvade ställning och på nytt sjunka ned till ett bihang till den officiella borgerliga demokratin. Denna förening måste alltså på det bestämdaste tillbakavisas ... I händelse av kamp mot en gemensam motståndare behövs det ingen särskild förening. Så snart en sådan motståndare direkt måste bekämpas, sammanfaller båda partiernas intressen för ögonblicket, och liksom hittills kommer också i framtiden denna blott för ögonblicket avsedda förbindelse att uppstå av sig själv. Det faller av sig själv, att det blir arbetarna som genom sitt mod, sin beslutsamhet och sin självuppoftning kommer att nödgas föra den huvudsakliga kampen för seger i de förestående blodiga konflikterna liksom i alla tidigare ... Under och efter kampen måste arbetarna vid sidan av de borgerliga demokraternas krav vid varje tillfälle uppställa sina egna fordringar. De måste kräva

10 Marx/Engels, *Kommunistiska Manifestet*, på marxistarkiv.se, s 22. Kautskys kursivering.

11 Detta stycke fanns med i 1903 års utgåva men togs bort ur förordet 1906. Med ”företrädare för denna ’nya metod’” och ”den ’kritiska’ socialismens förkämpar” menar Kautsky Eduard Bernsteins revisionistiska anhängare.

12 Ytterligare en syftning på den Andra internationalens revisionistiska höger. ”Ministersocialism” innebär att stöda politiken att socialistiska politiker går med i borgerliga regeringar, efter den förebild som sattes upp av Alexandre Millerand (1859-1943), en fransk socialistisk medlem i deputeradekammaren, som 1899 anslöt sig till René Waldeck-Rousseaus regering som handelsminister.

13 Det som då kallades socialdemokrati var inte ett proletärt klassparti utan en blandning av småbourgeoisie och proletärer utan någon definitiv klasskaraktär, men med i huvudsak småborgerliga strävanden.

garantier för arbetarna, så snart de demokratiska borgarna bereder sig att överta regeringen. I nödfall måste de tilltvinga sig dessa garantier och överhuvud sörja för att de nya regeringsinnehavarna förpliktar sig till alla de medgivanden och löften som blott är möjliga - säkraste medlet att kompromettera dem. De måste överhuvud så mycket som möjligt hålla tillbaka den segeryra och den begeistring över det nya tillståndet, som följer på varje segerrik gatukamp, och genom en i alla avseenden lugn och kallblodig uppfattning av situationen och ohöljt misstroende mot den nya regeringen dämpa entusiasmen ... Med ett ord: Från segers första ögonblick måste misstron inte längre rikta sig mot det besegrade reaktionära partiet utan mot de egna dittillsvarande bundsförvanterna, mot det parti som ensamt vill exploatera segern.¹⁴

Detta var alltså hur Marx och Engels såg på bourgeoisiens och proletariats gemensamma kamp mot feodalism och absolutism när de skrev *Kommunistiska Manifestet*. Det är något helt annat än vad dagens socialistiska ministeranhängare [*Ministeriellen*] i Frankrike och Italien har som mål.

Man kan naturligtvis invända att det som ägde rum på den tiden var revolutionär kamp. Men gemensam revolutionär kamp är det mest gynnsamma tillfället för enade aktioner mellan bourgeoisien och proletariatet. Faran för att proletariatets politiska styrka kan utnyttjas av bourgeoisien, att proletariatet kan förlora den politiska styrka som härrör ur dess politiska oberoende, tillsammans med behovet att misstro en borgerligt demokratisk regering, är uppenbarligen mycket större under omständigheter där bourgeoisien inte längre kan vara annat än konservativ, än när den fortfarande har som mål att på ett revolutionärt sätt erövra nya positioner.

Men varhelst det idag kan bli nödvändigt med samarbete mellan bourgeoisien och proletariatet, så är det, med undantag för Ryssland, inte för revolutionära utan konservativa syften – för att bevara och säkra de befintliga ynkliga fragmenten av demokrati mot reaktionens angrepp. Under denna kamp mot reaktionen måste proletariatet också vara obevekligt. Även här faller det på dess lott att ta på sig det svåraste arbetet, och ibland måste det samarbeta med den liberala bourgeoisien. Men ännu mer än under den revolutionära kampen finns det här en risk att proletariatet kan förrådas av sina allierade. Proletariatet måste därför möta dem med öppen misstro och framförallt behålla en fullständigt självständig organisation. I kraft av sin ställning som klass är proletariatet en helt igenom revolutionär klass, och idag är det den enda revolutionära klassen. Under en period kan omständigheterna tvinga det att delta i ett konservativt svar mot reaktionen, men dess styrkor kan aldrig användas helt och hållet för denna uppgift. Det måste alltid ge praktiska bevis på sin revolutionära karaktär, som kommer att bryta igenom även när det för tillfället agerar på ett konservativt sätt. Dess styrka kan bara utvecklas och öka med hjälp av revolutionära handlingar och revolutionär propaganda, och om det begränsar sig till rollen som konservativ beskyddare av den härskande liberala bourgeoisien mot prästernas, den jordägande aristokratins och spekulanternas angrepp, så förstör det källan till sina krafter.

[Dessa frågor berör givetvis Västeuropas socialister mer än de socialister som är aktiva i det ryska tsardömet. De sistnämnda verkar under politiska och ekonomiska villkor som fortfarande i stor utsträckning liknar de i Tyskland på randen till revolutionen 1848. Av den orsaken är *Manifestet* fortfarande långt mer giltigt för dem än för socialisterna i Västeuropa, inte bara vad gäller dess grundprinciper, metoder och beskrivning av det kapitalistiska produktionsättets allmänna karaktär (som samtliga idag utgör orubbliga grundvalar för varje medveten proletär rörelse i alla länder) utan också i många detaljer som har blivit föråldrade för Västeuropa.

Men med nutidens internationella förbindelser sker inget lands, och allra minst ett kapitalistiskt lands, inhemska utveckling bara som resultat av landets egna inre drivkrafter. Yttre påverkan, och framförallt inflytande från klasskrig i främmande länder, blir nästan lika viktiga för dess klasskamp.

De revolutionära striderna i Frankrike i juni 1848 visade sig inte bara vara avgörande för den franska revolutionens förlopp, utan också för den tyska revolutionen och för arbetarrörelsen i

14 Marx/Engels, *Centralledningens hänvändelse till förbundet, mars 1850*, på marxists.org.

England. På samma sätt påverkas förhållandet mellan proletariatet och bourgeoisien i Ryssland av förhållandet mellan dessa klasser i Västeuropa, när de i Ryssland nu står inför en politisk och ekonomisk situation som motsvarar tiden för *Manifestet*, men som också införlivar alla de erfarenheter som samlats under två generationers oavbruten ekonomisk revolution sedan *Kommunistiska Manifestet*.

Av den orsaken är det politiska förhållandet mellan bourgeoisie och proletariat, mellan liberalism och socialism, mycket mer komplicerad och svår i Ryssland än i Västeuropa. För att förstå det på ett riktigt sätt måste de socialister som verkar under den ryska absolutismen ta hänsyn till sitt lands mer primitiva förhållanden lika mycket som andra länders mer utvecklade förhållanden. Den ryska bourgeoisien har fortfarande en revolutionär uppgift att fylla, men den har redan anammat det reaktionära tänkesätt som bourgeoisien i väst har.]¹⁵

Ryska socialister kommer att finna en utmärkt och ytterst tillförlitlig vägvisare i *Kommunistiska Manifestet*. [Förvisso kan det inte finnas en enda modell för alla de former som proletariatets klasskamp har antagit i alla länder, och *Kommunistiska Manifestet* får heller inte betraktas på detta sätt. De omständigheter under vilka proletariatet idag måste föra sin politiska och ekonomiska kamp är ytterst varierande och komplicerade. Många av dessa förhållanden är helt unika för varje land. De motsvaras ingenstans på ett perfekt sätt av de förhållanden som påverkade skrivandet av *Kommunistiska Manifestet*. Icke desto mindre är det fortfarande proletariatets bästa och mest tillförlitliga vägledare på dess väg framåt mot sin egen klass' och därmed människorasens befrielse.]¹⁶

Kommunistiska Manifestet är inget evangelium – ingen bibel, som den har kallats, och vars ord är heliga – utan ett historiskt dokument som ska vara ämne för kritik. Men en kritik som inte begränsar sig till att slå fast att vissa meningar och ordvändningar inte längre stämmer. Och dessutom en kritik som försöker förstå både verket i sig själv och de meningar som idag är föråldrade, och på så sätt kan dra ny kunskap från dem.

För de som studerar *Kommunistiska Manifestet* på detta sätt är det en kompass på den proletära klasskampens stormiga ocean. En kompass som de socialistiska partierna i alla länder har att tacka för att de trots alla ogynnsamma strömmar, trots dimma och klippor, alltid är på väg i rätt riktning. En kompass som har visat sig tillförlitlig nog att under 60 år peka ut den ekonomiska utvecklingens inriktning, som alla fakta om och om igen har bekräftat. Det finns inget historiskt dokument som på ett mer strålande sätt har blivit bekräftat av decennierna efter att det skrivits än *Kommunistiska Manifestet*.

15 1903 års utgåva. Borttaget ur 1906 års förord.

16 Tillagt till 1906 års utgåva.